

Privredno - kulturne
Matiće
za Sjevernu Dalmaciju

GLAS

Godišnja preplata za našu državu 40 din., za Ameriku 2 dolara, a za ostalo inozemstvo 80 din. Članovi Matice dobivaju list besplatno. Primjerak 1 din.

Шибеник, 18. Октобра 1930.
БРОЈ 81.

ГОДИНА II.

Vlasnik »Privredno-kulturna Matica« za sjever. Dalmaciju
Urednik Dr. NIKOLA SUBOTIĆ
Uredništvo i uprava — Улица Božidara Petranovića 16.
Telefon br. 63. — Broj ček. računa 38.242.

KRALJEVSKA BANSKA UPRAVA - PRIMORSKE BANOVINE.

IV. broj: 26647/30.

Split, 9. oktobra 1930.

Ugl.

Уредништво „Гласа“ привредно-културне матице
за сјеверну Далмацију

u ŠIBENIKU.

Povodom uvodnika pod naslovom „Veličina naših kulturnih težnja“, otiskanog u Vašem cijenjenom listu od 2. oktobra o. g. br. 79 na strani 1 stupac 1, 2 i 3, pozvani ste da u smislu čl. 26 i 27. Zakona o Štimpi na istom mjestu ispravite slijedeće:

1. Ne stoji tvrdnja da je Sjeverna Dalmacija rđavo prošla prigodom raspodjele pomoći za gradnju osnovnih škola iz banovinskog budžeta za godinu 1930-31. Istina je naprotiv da je u Sjevernoj Dalmaciji i baš benkovačkom, kninskom, biogradskom, prečkom i Šibenskom sredu odobrena pomoć u ukupnom iznosu od 1,355.000 dinara. Benkovačkom 280.000 dinara, kninskom 230.000 dinara, biogradskom 250.000 dinara, prečkom 265.000 din. i Šibenskom 330.000 din., dok je ostalom dijelu Dalmacije, rezovima splitskom, sinjskom, imotskom, makarskom, metkovskom, supetarskom i hvarskom raspodijeljena pomoć u ukupnom iznosu od 885.000 dinara. Benkovačkom je pak sredu, osim 280.000 dinara pomoći, udijeljen također beskamatni zajam na dugoročnu isplatu od 20 godina u ukupnom iznosu od 400.000 dinara i to opštini Ravni Kotari za Smilčić i Smoković 200.000 dinara i za opštunu Kistanje din. 200.000 za varoš Kistanje. Benkovačkom je sredu iz ovog budžeta određeno dakle ukupno 680 hiljada dinara.

2. Nije istina da su pri podjeli pomoći bili potpuno izostavljeni veliki dijelovi zagorske Dalmacije. Naprotiv je istina da su baš u zagorskoj Dalmaciji svugje gdje su opštine i sela tražila te gdje je bilo inicijative i zakonske podloge s obzirom na pretходne pripravne radove oko osnivanja škole, bilo omogućeno da se proslijedi ili započne gradnjom škole. Osim nekih iznimaka u prečkom sredu okolo Zadra i Šibenskom, uopšte su pomoći dane samo zagorskim krajevima Dalmacije, gdje je osnovno školstvo i prosvjećivanje zaostalo. U zagorskim krajevima najgorje je stanje obzirom na broj škola u opštini Kistanje i opštini Stankovci benkovačkog sreza, u opštini Nin biogradskog sreza, u opštini Drniš kninskog sreza (48 odlomaka sa preko 27.000 stanovnika sa ukupno 5 škola uključena varoš Drniš), u opštini Trogir (cijela trogirska zagora do drniške opštine dosada nije imala nijedne škole), u opštini Lećevica, u opštini Muč i opštini Krajškoj splitskog sreza, slabe u nekim selima opštine Šibenik i Skradin te u opštini Imotski.

Opštine nisu svagdje pokazale mali interes oko podizanja škola uza

sve pozive i opomene, dapače ima slučajeva gdje doznačene pomoći za gradnju škola iz ranijih budžeta položene kod Hipotekarne banke leže još neiskorišćene. Takih slučajeva ima baš u benkovačkom sredu.

3. U pogledu opštine vrličke konstatuje se da nije niti od strane opštine niti od strane sela tražena pomoć za gradnju škola niti je po tom bilo ikakve inicijative. Upućeno je nekoliko postupaka za gradnju škola, ali se posao nije mogao privesti kraju zbog seoskih razmirlaca. Stoji dapače da pomoći udijeljena opštini sa strane Ministarstva prosvete odlukom broj 7553-I. od 30 marta 1926 u iznosu od 50.000 dinara do danas nije iskorijescena za gradnju škole u Maovicama, premda je od strane sreskog načelstva i ove vlasti u više navrata pozvana opština da pristopi gradnji škole.

4. Opština kninska jedina je zagonetska opština koja gotovo u svim svojim selima ima školu, što je postigla u prvom redu svojim radom i inicijativom. U ovoj budžetskoj godini ona je tražila pomoći za dovršenje dvorazredne škole u Orliću, što joj je i udijeljeno u iznosu od 40.000 din., nakon što je već bila primila 60.000 din. državne pomoći. U posljednje vrijeme istom je upućen postupak za podizanje škole u selu Radljevcu i to je posljednje selo u kom kninska opština nema škole. Sada se ima da pristupi u toj opštini proširivanju jednorazrednih škola u dvorazredne. Opština se kninska nije dakle mimošla da joj se dade ono što je bilo potrebito i moguće.

5. Opština skradinska nije ove godine podnijela nikakove molbe za pomoći oko podizanja škola, ali je kr. banska uprava na privatnu inicijativu od svoje strane dala 40.000 din. za selo Rupe da se proslijedi već započelim radom, za koju je od države već bila dana pomoći u iznosu od 50.000 din. Isto je tako u posljednje vrijeme na inicijativu sreskog načelstva u Šibencu upućen postupak za osnivanje škola, određivanje okoliša i mesta za gradnju škola u skradinskoj opštini, da bi se bar u narednoj budžetskoj godini moglo pristupiti gradnji nekih škola.

6. Opština Ravnih Kotara dobila je pomoći za gradnju škole u Smilčiću 50.000 i još 50.000 beskamatnog zajma za istu školu. Za školu u Smokoviću za potpuno dovršenje zgrade odobren je beskamatni zajam od 150.000 din., nakon što je za tu školu država već isplatila 80.000 dinara pomoći. Opština je dakle dobila preko onoga što je mogla očekivati. Ne stoji tvrdnja da

je dobila polovicu od onoga što joj je bilo javljeno da joj je odobreno kao pomoći.

7. Prema navedenome nije istina da je rad kr. banske uprave bio nedovoljan u pogledu potreba školskih u Sjevernoj Dalmaciji, već je nasuprot istina da se baš ovim krajevima posvetila najveća pažnja i briga za prosvjećivanje sela.

Rad kr. banske uprave pri davanju pomoći za gradnju škola iz banovinskog budžeta, nakon što je predmet dugo i savjesno proučen, počiva na kriterijama da se dovrši u prvom redu gradnja započetih zgrada, da se odmah honorise inicijativa sela i opštine, da se u nacionalno ugroženim pograničnim krajevima odmah dade pomoći te da se u krajevima gdje na više desetaka kilometara nema ni traga školanju podigne bar po koja škola. Sav rad je obavljen na osnovu izvještaja sreskih načelstava, molbi opština i sela te ličnog provjeravanja stanja od strane školskih faktora. Od tog se kriterija nije otstupilo, a najmanje promašilo da se kakav kraj izostavi. Nema pak slučaja gdje nije sve poduzeto i u granicama mogućnosti dato gdje narod sam sebi htio podići školu.

Kr. Bansku upravu Prim. banovine.

„Georgica“, posvećeno zemljoradnji koje se sastoji iz četiri dijela: zemljoradnja, voćarstvo i pčelarstvo. Ta gruba i nepoetična materija je protkana finom i dubokom pjesničkom umjetnosti Virgilija.

Osim djela, koja opijevaju radost i žalost seoskog života, napisao je Virgilije i epos — svoju čuvenu Enejdiju, u kojoj opijeva junaka i ratnu vrevu. Junak djela je Aenes, sinovac trojanskog kralja Prijama, koga je sudbina odredila da postane osnivačem svjetske rimske države i julijanske carske kuće. Čuda i proroštva stalno potešćaju Eneju na taj visoki zadatak. Eneida vrlo interesantno opisuje sudbinu junaka i njegovih pratilaca, njihov bijeg iz zapaljenog grada, uzbudljive doživljaje na moru i konačno osnivanje rimske imperije.

Da bi svoje djelo usavršio, Virgilije je krenuo na naučni put u Grčku i Malu Aziju, gdje se Enejdija odigrava. Stigao je međutim samo do Atine, gdje se je razbolio. Umro je 21. septembra 19. godine prije Hrista, u Brindisu. Po svojoj želji je sahranjen blizu Napulja, pređući put koji vodi u Put teoli.

Električna struja i njeni djelovanje

Da objasnimo kako nastaje električna struja, upozorićemo čitatelje na neke pojave koje se mogu osjetiti ali ne i vidjeti. Naime uzimimo dva tijela: jedno toplije a drugo hladnije i dotaknimo jedno tijelo s drugim. Poslije nekog vremena opipom ćemo osjetiti da je toplije tijelo izgubilo od svoje topline, dok je hladnije tijelo postalo toplije. Što je dakle nastalo doticanjem dvaju tjelesa, koja su u različitom topotnom stanju? Odgovor je veoma jednostavan: toplina je s toplijeg tijela prešla na hladnije t. j. nastalo je strujanje topline s toplijeg tijela preko hladnjeg. To će prelaženje topline t. j. strujanje biti sve dotle, dok oba tijela ne budu jednakom toplo, kada pak oba tijela postanu jednakom toplo, nestane i prelaženja topline s jednoga tijela na drugo. Ta ista pojava strujanja topline nastaje i onda, ako mi ta dva tijela spojimo s nekim trećim tijelom, koje dobro sprovodi toplinu. Tada će toplina s toplijeg tijela prelaziti na hladnije tijelo preko ovoga trećeg tijela. Potpuno na isti način nastaje i nevidljivo strujanje elektriciteta kroz sprovodnik ako njime spojimo dva električna tijela, na kojima postoji razlika u električnom stanju.

Da vidimo sada kako se najlakše mogu dobiti dva električna tijela, među kojima postoji razlika u električnom stanju.

U staklenu čašu ulijemo vode i malo sumporne kiseline — koju možemo nabaviti u svakoj ljekarni — i u nju spustimo jednu ploču od cinka i jednu od bakra tako, da su ploče samo jednim dijelom u tekućini (kod toga ćemo oko cinkane ploče primjetiti neko pjenušanje). Ispitivanja su

utvrdila da su obje ploče, uslijed dodira s tekućinom, postale električne i to bakar pozitivno a cink negativno električan. Isto su tako ispitivanja utvrdila, da je za razvijanje elektriciteta na ovaj način cink najpodesniji, dok ono drugo tijelo može biti i koji drugi sprovodnik: bakar, ugljen, srebro, platina itd. Isto tako mjesto razblazene sumporne kiseline mogu biti i neke druge rastopine. Ta čaša sa ova dva metala u toj rastopini pomoću kojih se dobija elektricitet, zove se *galvanski element*. Krajevi metala što su izvan tekućine zovu se *električni polovi*: bakar je pozitivan pol a cink je negativan. Tako se eto mogu dobiti dva električna tijela među kojima postoji razlika u električnom stanju.

Spojimo li sada polove galvanskog elementa žicom sprovodnicom, onda nastaje gibanje elektriciteta kroz tu žicu od pozitivnoga pola k negativnom polu t.j. od bakra k cinku isto onako kao što se giba toplina s toplijeg tijela na hladnije. To gibanje elektriciteta kroz sprovodnik zove se *galvanska struja*. Kada su polovi spojeni žicom sprovodnicom tada kroz nju teče struja i kaže se da je struja *zatvorena*, a kada su polovi odvojeni tada nema struje i kaže se da je struja *otvorena*. Da bismo u istoj žici sprovodnici dobili što jaču struju, onda se mjesto jednog elementa nzme više njih. Ti se elementi vezuju tada u *galvansku bateriju*.

Ako polove galvanske baterije spojimo kratkom metalnom žicom, ona se zagrije zbog struje koja kroz nju prolazi, a ako je žica dosta tanka, ona se tada usije pa i rastopi. Ovo toplo djejanje električne struje u sprovodnicima iskorističava se za zagrijavanje soba (električne peći) kao i za kuhanje (električni lonci). Isto se tako ovo djejanje električne struje upotrebljava i za električnu rasvetu, ako se struja pusti kroz tanku žicu, koja se tada toliko usije da svjetli. Za tu se svrhu prave električne sijalice. U tim sijalicama struja prolazi kroz veoma tanke niti (žice) od kovina, koje se teško rastapaju (n.pr. platina) i one se prelaženjem struje kroz njih toliko zagriju i usiju da veoma lijepo svijetle. Da te niti ne bi pregorile, one se nalaze u staklenoj kruški iz koje je izvučen uzduh. Što je god tanka žica u sijalici dulja tim treba više elemenata u bateriji da se ona usija.

O raku na materici

Rak na ženskom spolovilu može se pojavit na vanjskom spolovilu ili na maternici, na jajovodima ili jajnicima.

Rak je bolest, koja se s uspijehom može izlječiti samo u prvim počecima. Stariji se rak ne da izlječiti nikako ili samo djelomično. Danas se rak liječi operacijom, rentgenovim zrakama i radijem. Uvijek je od najveće važnosti, da bolest nije zanemarena.

Rak je podmukla bolest. Može se razvijati tako potajno, da se njegovi znaci opaze tek onda, kad je bolest daleko napredovala. Ali obično ima tako značajnih znakova za rak na ženskom spolovilu, da ih bolesnik može uočiti. Krivnja je na ženi s moj, ako ovim znakovima ne podaje važnosti i pusti, da rak uhvati maha. Žena zakanji na liječenje, jer ne pazi na sebe ili se ne da pregledati zarana od liječnika, jer ju je sram ili strah, ili je što drugo smeta. Neke se boje operacije. Zanašajući se, da će bolest sama od same proći, zapusti žena bo-

lest tako daleko, da joj se više ne može pomoći.

Najvažniji je znak za rak maternice, i ženskog spolovila neuređeno krvarenje kad se pojavljuje između redovitog mjesecno krvarenja (periode, pranja). Krvarenje kod raka maternice dolazi gotovo uvijekiza općenje, ispiranja rodnice, teškog rada i tvrde stolice. Osim čiste krvi cijedi se ženi iz spolovila sukrvica, slična onoj vodi, u kojoj se ispralo meso, ili je sukrvica pomiješana gnojem i krvi. U prvo vrijeme rak ne boli, on boli tek onda, kad je prorastao maternicu i prodrio u okoliš maternice. Ako žena ide liječniku tek onda, kad je zaboli, onda je možda već promašila najpogodnije vrijeme za liječenje.

Najčešće nastaje rak na maternici u doba mijene (veksla), između 40. i 50. godine života. Budući da žena u doba, kad gubi svoje pranje, često krvari, dadu se neke time zavesti, pa vjeruju, da se radi samo o »promjeni«. Pogotovo neka to ne vjeruju susjedi, rodakinji i drugim ženama, koje se u bolesti ne razumiju. Vjerojatno je zakasnila ona žena, koja zbog nemarnosti traži savjetu u liječnika tek nakon toga, što je krvarela nekoliko mjeseci ili da pače često još dulje. Ako je žena ostala već više mjeseci ili godina bez mjesecnoga krvarenja (periode), pa ponovo poteče iz nje krv ili sukrvica, pa makar tako malo, da se jedva vidi, takova žena treba odmah da ide k liječniku. Krvarenje iz maternice iz 50. godine, najčešći je znak raka. Ali ne nagnju na rak samo žene u mijeni sli iza 40. i 50. godina, već se rak javlja i kod mladih žena s istim znakovima, kako su gore opisani. Rak kod mladih žena vrlo brzo raste. Ako se ne ide pravovremeno k liječniku, biće prekasno.

Budući da se rak vrlo brzo širi, pa da žene — kao obično — ne potraže prekasno pomoći od liječnika, to neka svaka žena upamtiti, bila ona mlađa ili starija, da treba smjesti poći k liječniku, ako počne neuređeno krvarenje ili ako iz nje poteče sukrvica ili gnoj. Neka nikada ne sluša druge žene ili nepozvane ljude ili čeka, da bolest sama prode. Svaka žena u mijeni treba da se dade pregledati svake po godine od liječnika.

Rak je proširen u nekim zemljama gotovo isto tako, kao i sušica, a u nekim ju je već i pretekao. Od njega umire mnogo hiljada ljudi, a jedino zbog vlastite krvnje i nemarnosti. Ne paze na sebe i prekasno dođu na liječenje.

Rak se može da napravi i na drugim mjestima: izvana na koži kao i iznutra na sluzokoži kod čovjeka. Zato pazite na znamenke i bradavice — ako počnu da rastu ili mijenjaju izgled, pazite na nedavno narašte krvige ili krvigice ili ranice, ako se ma gdje pojavje, a neće da produ. Osobito su sumnjive krvige, ako se pojave u dojkama kod žene! Ako se odraslim čovjeku poremeti probava na dulje vrijeme, ako gubi na težini, promjeni boju kože, ako mu se pojavi krv u izmetinama, mokraći ili bljuvotini, smjesta treba da potraži liječnika. Osobito treba da pazi muškarac na tvrduljke i ranice na usnicama, jeziku, u ustima, ako neće da produ za 10-14 dana. Zato čovjek, ako hoće da se čuva od raka, mora da čuva vanjsku kožu i unutarnju sluzokožu od svega onoga što bi ih moglo da draži. Bašošanje, držanje lule uvijek na istom mjestu, odrti zubi vrijedaju sluzokožu usta i jezika. Ako se velika nužda ne obavi svaki dan, ako netko jede vruća jela, ako piće žestoka pića, ako jede

lakomo neprožvakano hranu, može da dobije raka, jer sve to draži sluzokožu u želucu i crijevima.

Tko oklijeva, taj je izgubljen. Rak je izlječiv samo onda, ako se drži još na mjestu, gdje je nastao. Od raka

pomaže samo operacija i posebne zrake (rentgen, radium). Nema danas medicine, koja bi ga izlječila. Ne gubi vremena pijuci medicine ili mažući rak mastima, jer ćeš promašiti pravo vrijeme za izlječenje.

STARO I NOVO

— Priča Dinka Šimunovića —

(Nastavak)

— Meni zapovjediš da čekam i kola čuvam, a gospodaricu mi odvedu. Začudim se videći da se trojica odmah vratiše i postaviše kao straž pred krčmom a licem k meni. Gledam ja njih te onako obasjani, pričiniše mi se i namrgoden i da se smiju. Malo prije vidiš sam, po zlatnoj čelenci, ko je od njih arambaša, no sada ga medu njima nije bilo. On će dakle sam zaklati i oplijeniti moju gospodaricu, jer je najjači i najsrđaniji... Zaludu mu je dala ruku i pošaptala sune mi u pamet. Baš u taj čas očujem pridušen vrisak ženskoga grla te začepim prstima uši da ništa ne čujem i stisnem oči, kao da bih mogao vidjeti krv iz njezina prorezanog vrata. Dugo sam tako sjedio drhajući od studeni i od straha. Na mahove otčipao sam uši i tada bih očuo prepirku i bahat nogu ispred krčme, te pomislim da iznose njezinu mrtvo tijelo, da bi ga sakrili i zakopali. Šćućurim se na dno kočije, ognjem se kabanicom i konjskim pokrovom, no svejedno Zub o Zub tuče. Konji stoje mirno i samo čule uši; ne smiju ni zarzati ni kopati nogom zemlju. Čule uši i drhcu baš kao i ja. Kad eto ti k meni krčmarice, poteže me za ruku, zove me, jer je mislila da spavam, i pruža mi cijelo pečeno pleće, pogaću i buraču punu vina... A lijepa je bila, mlađa, vesela, baš kao i njezin muž. Vi ste, gospodaru, znali kakovi bijahu prije nego su novu cestu probili! — reče nadgledniku Bori, žašuti, a onda jedan za drugim duboko uzdahnuše.

— Najedem se, napijem i zapušim lulicu. Plijuckajući i pušeći zgrijem se i zaspem, kaoti momče od dvadeset godina. Uneko doba čujem da me netko zove i drma: otvorim oči, uspravim se i vidim da je već svanulo. Kraj mene stoji arambaša i moja gospodarica, oboje veseli, sjajnih očiju, ali blijadi i gledali pred se, a u me kadikad. Nijesam se mnogo začudio, no kad sam ugledao sve prijašnje zlato na rnoj i još k tome golem derdan od samih dukata zinem, Stajali su tako jedno uz drugo, kao da im se ne da rastati, a onda je moja gospodarica zakoračila da sjedne u kola. Ja prihvativ uzde i bić te se obazrem, da vidim je li se namjestila... A vi mi sad ne čete vjerovati, što sam ugledao... Ona se vratila, pružila arambaši obje ruke i gledala u nj dugu, a onda su se pred svima nama, zagrili i poljubili... Zatim je brzo ušla a ja da će potjerati, no tada mi arambaša nešto tisne u džep: — »Što video ne video, a što čuo ne čuo, jer inače ode tvoja glava!« reče mi oštros i udari konja do sebe kundakom.

— Hi...! Gi...! Ajte moji! — uzvine Gavrilo, a konji podoše.

— To nijesam znao! — reče šjor Bore i očito nezadovoljan svršetkom njegova pripovijevanja upita:

— A onda... jesu li se kasnije stajali?

— Čekajte, sve će kazati! Vozimo se mi tako dalje prema Vrlici, a ona sve sama govori. Rado bih je vidjeti, ali mi nekako mučno, no kad nas je obilio sunce, ne odolim napasti. Po-

gledam je, kadli se ona s novim derdanom razgovara, zamata ga, meće u svoju torbicu i plače. A vrag bi razumio zašto plače, kad malo prije bijaše onako vesela... Padne mi na um, da mi je arambaša nešto turnuo u džep i zagrabil, kadli pet zlatnih cekina meni sjaje na dlanu!

— A onda? zapita iznova i žestoko šjor Bore, te se nagne kočijašu da bolje čuje.

— Odonda sam je vozio još nekoliko puta ovom cestom i uvijek po noći, te bi se svraćali u Matasovu krčmu. Tada nijesam znao ni zašto ni kroz što, pak me stalno u duši mučiti, jedno radi gospodara, a onda, što je i meni bila draga. Tako je trajalo sve do onog dana kad je nijesam htio voziti i kad sam pošao od njih.

— Je li ona bila ljubovca toga arambaša? zapita ga Bore, no videći da ga je samo začudeno pogledao, reče iznova:

— Njegova dragana, njegova ljuba, što li?

— Niti mu je bila draga niti dragana, samo što sam ja tako mislio.

— Sad ne razumijem pravo ništa!... A da ti, brate, ne lažeš. Sve si neka ko zamrsio!

Gavrilo se ljuto uvrijedi:

— Kako će vam kazati kad ne puštate da svršim? Pa kad lažem, onda lažem! uzvikne srdito i nadoda:

— Bolje mi je bilo mučati!

Uzalud smo ga zapitivali, jer ne htjede nadodati ni riječ, te ga pustimo u miru, nastavljajući sam razgovor. Gavrilo jedino šibaše konje i uzvikivaše srdito, a niti jedan put da se je obazreo k nama.

NAŠI DOPISI

Benkovac, dne 10. X.

Gospodine Uredniče,

U Vašem cijenjenom listu izašlo je u zadnje doba nekoliko napadaja na rad i djelovanje Doma Narodnog Zdravlja u Benkovcu. Vaša gg. dopisnici ne vide od Domu nikakve koristi osim lijepe zgrade u Benkovcu i vanredno lijepih prostorija za personal Doma i žale za milijonima, koji su se tamo badava uložili i ulažu. Iza nedavnog pak inspekcionog putovanja gosp. Ministra Socijalne Politike i Narodnog Zdravlja po ovim krajevima te njegove izjave u novinama i priznanja radu Domu izašao je Vaš g. dopisnik sa Potemkinovim selima. Vjerujem da Vaša gg. dopisnici pišu u najboljoj namjeri, tek izgleda, da su potpuno neupućeni, što svakako ne bi smjeli da budu, kad već hoće da javno napadaju. Toga radi — iako veoma nerado — a za informaciju šire javnosti, iznijeti će par statističkih podataka, iz kojih će se lako razabrat, da je rad Domu ogroman i od neprocjenjive koristi za ovaj kraj.

Dom Zdravlja djeluje od početka 1928. g. Ima četiri odjeljenja: za maliariju, opće odjeljenje za odrasle, dječji dispanzer sa savjetovalištem za majke i školsku pokliniku. U Domu rade dva epidemijska lekara, jedan

roj 81.
posebne
a danas
Ne gubi
ažuči rak
avo vri-

vim der-
meće u
bi razu-
je bijaše
um, da
u džep
i cekina

i Žestoko
i jašu da

oš neko-
vijek po
Matašovu
i zašto ni
si mučiti,
e, što je
rajalao sve
htio vo-

cavca toga
o videći
pogledao,

ova ljuba,

niti dra-
mislio.
o ništa...
si neka-

kad ne
em, onda
da:

atil
i, jer ne
a pustimo
ovor. Ga-
izvirkivaše
e je oba-

kontraktualni za opće odjeljenje za odrasle i tri sestre pomoćnice. Dom radi u ambulantama i na terenu. Od početka djelovanja do konca septembra bilo je u ambulantama Doma 47.013 posjeta, a na terenu 65.012, što znači ukupno 112.625 posjeta, gdje svatko osim besplatnog ljekarskog pregleda i savjeta dobije ponajviše i besplati lijek. U bakteriološkom laboratoriju izvršeno je 15.123 pregleda. Što u ambulantama, što na terenu izdano je 852 kg. kinina i 191 kg. drugih lijekova, 9084 kininove injekcije. Početkom 1929. organizirao je Dom u vlastitoj zgradi i po osnovnim školama benkovačkog i biogradskog sreza 42 školske kuhinje, gdje je izdano u sve 84764 obroka tople hrane, što je u onim teškim vremenima mnogo dijete spasilo od teškog stradanja. Osim toga izdano je 100 kg. mlijeka u prašku 8 kg. ovomaltine, 45 kg. sapuna, 77 komada raznog rublja. Ljekari školske poklinike obašao je većinu osnovnih škola benkovačkog sreza i neke biogradskog, gdje su sva djeca sistematski pregledana. Ljekari Doma ugušili su 1928. g. dugogodišnju epidemiju tiphusa u općini ninskoj općom vakcinacijom čitave općine. Ljekari Doma održali su par stotina predavanja većinom po mjesnim i ostalim osnovnim školama na rejonu Doma iz svih poglavljaja higijene, a najviše malarije, kao najteže epidemije ovog kraja. U zimskom poljoprivrednom kursu, održao je ljekar šest predavanja iz raznih partija higijene i projicirao 5 filmova. Ljekari Doma dnevno obilaze sela bliže i daljne okolice po unapred utvrđenu i objavljenom programu, gdje osim pregledavanja malaričara, dijeljenja kinina i kininovih injekcija te neprestana uprsta i savjetovanja, polaze po potrebi i u koliko im vrijeme dozvoljava i po kućama, gdje besplatno pregledavaju i upućuju svakog bolesnika. Do konca septembra ove godine imao je ljekar 460 izlazaka i preko 1200 posjeta po raznim selima, njih oko 70 na 70 na broju. Osim toga ljekari dezinfektor Dom obilazi dnevno teren, ispituju vode i rade svim raspoloživim sredstvima na maloj asanaciji, a u svrhu suzbijanja malarije. Dom je za ovo kratko vrijeme sa relativno minimalnim troškom sagradio 74 tehnička objekta, mahom u svrhu opskrbe pitke vode, cijeneći da je to najpreča potreba Sjeverne Dalmacije. Ovaj i ovakav izvještaj prikazan je gospodinu Ministru prigodom njegovog inspekcionog putovanja a nikakva Potemkinova sela. Da se nije razvio i mnogo veći rad nije krivnja Doma ni njegovog upravnika, nego je krivnja u pomanjkanju personala i u prvom redu kredita, koji se nažalost ne kreću u milijonima, kako tvrde Vaši gg. dopisnici, nego jedva u desetinama hiljada. Što se pak malarija pokazala cve godine u jačoj formi, opet se ne može nikoga kriviti, jer je to opća pojавa na čitavom svijetu i razlog, da su danas sva svjetska tržišta ostala bez kinina. Ali je zato zasluga Doma i podređenih mu higijenskih ustanova, da ovogodišnji val malarije nije imao težih posljedica, što bi se svakako bilo dogodilo, da nije naišao na spremnu, dobro organizovanu i žilavu antimalariačnu akciju i skrajne požrtvovni rad čitavog personala naših ustanova. Opširnije o problemu malarije u Sjevernoj Dalmaciji drugi put.

Nitko razborit ne može da tvrdi da Dom Narodnog Zdravlja za ne pune tri godine svog djelovanja iscrpio svoju zadaču niti je itko iole upućen u stvar to mogao da očekuje. Domu Narodnog Zdravlja otvoreno je još široko

polje rada, u ovom kroz vjekove zanemarivanom kraju i treba mnogo vremena, još više sredstava a najviše iskrene saradnje svih dobromajnernih i čestitih radnika, pa da se ovaj kraj podigne. Od besadržajnih novinskih članaka biće malo koristi.

V. d. Upravnika Doma Nar. Zdravlja u Benkovcu

Dr. Nežić

Obrovac, 1. X.

O Domu Narodnog Zdravlja u Benkovcu. — Imali skoro prilike da pregledamo Dom Narodnog Zdravlja u Benkovcu i da se upoznamo sa njegovim radom.

Kako se „Glas“ više puta pozabavio sa ovom ustanovom, to mislimo da neće biti suvišan ovaj kratki prikaz napisan »sine ira et studio!«

Dom Nar. Zdravlja u Benkovcu podignut je sa pomoći Rokfelerove fondacije, koja i u našoj državi, kao i u mnogim drugima, troši silne pare za slične rstanove.

Ta Rokfelerova fondacija zadužila nas je već toliko da bi stari Rokfeler zaslužio da mu se još za života podigne spomenik.

Tip Doma Nar. Zdravlja u Benkovcu, to je tip ustanove podignute po planu te fondacije. Zapravo ta ustanova imala bi se baviti samo preventivnom medicinom a ne kurativnom. Naprotiv u Domu Nar. Zdr. vrši se i jedna i druga; a da je to tačno iznijećemo neke podatke, koji su absolutno tačni i za koje nosimo punu odgovornost.

Rad Doma Nar. Zdravlja u Benkovcu započeo je god. 1928. Od početka rada do konca avgusta ove godine bilo je 100.000 posjeta. U samome julu i avgustu ove godine bilo je u ambulanti 9000 posjeta, a na terenu t. j. po raznim selima kroz ova dva mjeseca došlo je na pregled 17.000 osoba.

U Domu Nar. Zdr. u Benkovcu ima četiri ambulante; dječja, školska poliklinika, opća za odrasle i ambulanta za malariju. Osim toga postoji bakteriološki ambulant. Tu su ukupno zaposlena tri ljekara i tri pomoćnice.

Svi su, dakako, pregledi i u ambulantama i na terenu besplatni; što to znači za naš siromašni narod ovog kraja, to je mislimo suvišno i spomenuti.

Ove godine kad je val malarije prošao kroz cijelu Evropu (da se ne bi mislio, da je prošao samo nad benkovačkim srezom) i kad ima mnogo teških slučajeva tropske malarije — liječiti besplatno i besplatno dobiti lijek i to je prava blagodat.

Poznato nam je na pr. da je sami Dom Nar. Zdr. u Benkovcu od početka djelovanja do danas razdijelio preko 700 kg kinina, od toga samo u ovoj godini 400 kg.

Kad bismo tih 700 kg. pretvorili u valutu, značilo bi da je za sami kinin potrošeno blizu milijon dinara, a možda i više i to samo za ona sela, koja pripadaju rejonu Domu Zdravlja u Benkovcu t. j. 65 sela. Ne samo što se besplatno dijeli kinin, nego se besplatno daju injekcije u težim slučajevima tropske malarije.

Takovih injekcija učinjeno je u prošla dva mjeseca 3200, a u septembru mnogo više. Ljekar Doma Zdravlja obilazi dva put mjesечно 65 sela, to znači da je svaki dan na terenu uključivo i nedjeljom.

Ali se u Domu Zdravlja ne liječi samo malarija, već i sve ostale bolesti, za liječenje, kojih razdano je preko 155 kg. raznih lijekova, kao riblje ulje, sirupus guo, aspirin, pyramidon itd.

Osim toga Dom Zdravlja stara se i za vaksinaciju. Otrag par godina

pronađena je vakcinacija u Ninu, gdje je tifus bio audemički, vakcinirano je 3800 ljudi. Isto tako proti srlahu provedena je vakcinacija u Starigradu pod Velebitom.

Što se tiče asanacionog rada na terenu, do sada je izgrađeno u Biogradskom i Benkovačkom sredu što bunara, što javnih ili privatnih čatrna

i što uređenih vrela, u koliko je nama poznato, 65 komada. Sada su što u projektu a što radnji još 20 bunara.

Sve skupa, dakle, jedan obilati rad, koji zahtijeva dosta truda, jer je neprekidan, bez odmora i to treba priznati.

Niko ne tvrdi da neće i tu biti koja greška, ali tu ima i pozitivnog rada a to treba da se istakne. S.

KRALJEVSKA BANSKA UPRAVA - PRIMORSKE BANOVINE.

IV. broj 26431/30.

Split, 7. oktobra

Ugl.

Uredništvu „Glas“ privredno-kultурne matice za sjevernu Dalmaciju

u ŠIBENIKU

Povodom dopisa iz Smokovića 17. IX. o. g. otstampa u Vašem cjenjenom listu od 2. oktobra o. g. br. 79 na strani 3. u 2 istom mjestu ispravite slijedeće:

1. Nije istina da se škola u Smokoviću gradi bez državne pomoći. Naprotiv je istina da je u tu svrhu od države bio doznačen opštini Ravni Kotari iznos od dinara 80.000 po odlici Ministarstva prosvjete EFB. 1522 od 30. VII. 1926. godine.

2. Ne stoji tvrdnja da Kr. banska uprava u Splitu, dok daje pomoći za druge škole u okolini Smokovića, ne vodi brigu za dalju gradnju te škole te da stoga ima razloga nezadovoljstvu. Istina je naprotiv, da je u ovoj budžetskoj godini Kr. banska uprava u cilju da se napokon potpuno dovrši škola u Smokoviću ponudila opštini Ravni Kotari iz banovinskog budžeta beskamatni zajam na dugoročnu isplatu od 20 godina i opština je na svom vijeću održanom 7. septembra 1930. god. jednoglasno prihvatala zajam u

iznosu od dinara 150.000 što je i odobreno. Po kriterijama davanja pomoći dvorazrednim školama i sa još manjom pomoći ova bi gradnja još za koju godinu ostala nesvršena.

3. Ne stoji potom da se selu Smokoviću učinila nepravda, naprotiv je istina da se posvetila potpuna pažnja, jer je općenito za gradnju dvorazrednih škol iz banovinskog budžeta dano od 50 do najviše 80.000 dinara pomoći, dok je Smokoviću uz već udijeljenu državnu pomoći od 80.000 dinara odobren u tomu i beskamatni zajam od 150.000 dinara za potpuno dovršenje zgrade.

Za gradnju drugih škol u okolini Smokovića dala je Kr. banska uprava po prvi put iz banovinskog budžeta pomoći po din. 80.000 selu Murvica i Poljica za dvorazrednu, a Smilčiću 50.000 din. za jednorazrednu školu. Ovom posljednjem još i 50.000 din. beskamatnog zajma na dugoročnu isplatu od 20 godina.

Ban

Dr. Tartaglia s. r.

Varatove Skrape, (Promina) 1. X.

Javljam vam se da ne bi ko mislio da nas je nestalo ili da smo se od pustog dobra uspavali, pa samo spavamo li spavamo, sanjamo i debljamo se. U nas je ova godina ni dobra ni zla: srednja. Imali smo prisno i ječma i kukuruza, koje se sjeme najviše kod nas sije. Nastupilo je i trganje. Grožđe je izvrsno, ali ga je manje nego lani. Vino će biti dobre kvalitete. Ali da mu barem cijena bude isto tako dobra, pa da težak uzmognemo da podmiri poreze i kamate. Naš je težak, zbog nerodice posljednjih godina, zapao u goleme dugove. Obrada zemlje skupa, gospodarske potrebe: galica, sumpor, umjetni gnoj i ostalo sve skupo, a plodovi naših zemalja za ništa. Pa kako da se ne prezaduži jadan težak? Ali nije samo to zlo. Još

gore je zlo što je on upao u lihvarske pandže, iz kojih će se on mučno da iščupa na ovim nerodnim godinama i pri ovako slabim cijenama poljskih proizvoda.

Pred ovoga imam da vam saopćim i dobre glase iz ovih naših strana. Nastojanjem gg. Marka Škovrlja i Krste Čorića u nas je u svoje doba osnovana „Zadruga za poljoprivredni kredit“, koja težaku u nevolji dobro prislaće u pomoći i olakoćeju mu da se oduži i oslobođi od današnjih promjinskih lihvara. Ali naš težak nije još shvatio što je to pravo zadružarstvo, i u tome je zlo. On leti u Zadruge samo da se dočepa novaca, a i ne po mišlja da te novce, što su mu pozajmljeni da se kurtali nepovoljnog duga i teškog jarma kamatarskog, treba na vrijeme i tačno, prema utanačenoj obavezi, poštano vraćati, po onoj našoj narodnoj: „Plati pa se povrati“. On ne zna da se Zadruge osnivaju ne samo radi dijeljenja jeftinjih zajmova, već i još više radi navikavanja našeg naroda na štednju, koju je on

već davno zaboravio, kao što je zaboravio onu mudru riječ: „U radiš dosta biše, u štediše i još više“. Ne tare nas zlo nerodice i slabijih cijena toliko, koliko naše prosipanje naših ruda i nerazumno iskoščavanje istih. Eto i za to baš se osnivaju po našim selima različite Zadruge.

Ali nije ni čudo što to naš težak ne zna. Kako će i da zna, kad nema nikoga da ga pouči i uputi. Nema sela, u kome nema bar jedan škоловan čovjek, koji bi mogao samo kad bi htio, da bude vodom i učiteljem u svakom dobroj poslu svome težaku. U nas ima prilično inteligencije ali se ona slabo zauzimlje oko prosvjećivanja težaka. Mi nemamo ni seoske čitaonice ni težake knjižnice i tako, prepusteni sami sebi, mučimo se i patimo se tražeći izlaza iz svog teškog položaja, isto kao i slijepi miš, kad zapadne u kakvu šilju, tijesnu i mračnu.

Nastojanjem g. načelnika općinske Krste Čorića i čitave općinske uprave razvija se u općini velik rad i nastojanje oko popravke starih školskih zgrada, koje su bile u vrlo destruktivnom stanju. Tako se isto popravlja i općinska zgrada. Neka im je svaka čast za taj njihov korisni rad. Samo neka još nastoje da što više novčane potpore istegnu od Vlade Kraljevske, pa da i u našim zabitim selima grane sunce prosvjete, kao što ono već odavna i obilato sjaje i grije kroz škole u srećnim primorskim krajevinama i po otocima. Bato

IZ UREDNIŠTVA

G. Dr. Đorđe Malešević promjenio je mjesto boravka i stoga se zahvalio na časti urednika. Uredivanje „Glas“ preuzeo je s današnjim brojem g. Dr. Nikola Subotić.

Radi tehničkih razloga ovaj broj je izašao malko kasnije, pa molimo prijatelje i čitaocе da to uvaže.

Unapred će „Glas“ kao i do sada izlaziti redovito svakog četvrtka.

Krčma ili škola

Село Крупа лежи испод планине Велебита, на десној обали ријеке Зрмање. Село је сиромашно и ра- суто у више заселака. Већ дио села нема ни питке воде, већ пије из локветина, из којих пије и стока, а у вријеме суше иде се и по 10 км. на воду. Услјед врлетног и камени- тог терена нема путева никаквих. Једини је колски пут што веже ма- настир Крупу, са селом Жегаром. У селу имамо манастир Крупу, који је подигнут још у доба Немањића, а посвећен је Успенију пресвете Богородице. Манастир је богат земљом, стоком и зградама. У манастиру се налази доста драгоцености старина, које су већином поклони бивших руских царева. У старо вријеме у манастиру добили су знање многи ћаци из све Далмације од којих су неки послије били и знаменити људи. Године 1903 био је управитељ ма- настира О. Јоаким Ђедов, који је много радио на просвећивању на- рода, те видјеши да ово сиромашно село нема школе био је отступио сјеверо-западни дио манастира оп- штини за школу, а за села Крупу и Голубић. Школа је имала учioniцу, учитељски стан, двориште и башту, а за све то општина је плаћала ки- рију. Школа је радила од год 1905 до 1917. За вријеме италијанске окупације били су овој школи смјештени италијански војници, који су искварили све дјелове зграде и на- мјештај су нешто упропастили они, а друго разнио народ. Тако да је по ослобођењу зврјала правна све до год. 1928. када је управа ма- настира понудила општини да обнове уговор и да општина оправи зграду и набави намјештај, што је ова и прихватила, те је кроз 1928. год зграда оправљена и набављен на- мјештај.

Почетком 1929. отворена је школа и намјештен учитељ, али послије кратког рада, услјед сплетака једног сеоског готована, дошло је до свађе између управитеља и учитеља, а о тој ствари има и суд да каже свој ријеч.

Што је најжалосније, управитељ манастира из мржње на учитеља откасао је општини школу, те тако због личне мржње њих двојице ово сиромашно село са око 100 способне деце остаје без школе до не зна се кога времена. Зар ово није срамота дводесетог вијека, да зграда зврји празна, а стотине младих Југословена остају слијепи код очију. Зар не би духовно прквене власти могле да у оваким случајевима поведу мало више рачуна и о томе, у коју су сврху у прво вријеме манастири уста- новљени па да не допусте да се због самовоље и несвијести појединача ствара мржња народа према цркви и свештенству, те се тако отварају широм врата безјерској епидемији, јер док ова манастирска управа ова- ко немилосрдно лишава основног знања стотине младих Југословена, у исто вријеме она и непосредно, у близини цркве држи крчму, која ни мало није на добром гласу, а нити то прилиči једној установи као што је манастир, јер у њу стално зализе којекакви сеоски беспосличари, а долази и по других призори, што не прилиči једној вјерској установи.

(Дело)

Миљко С. Швоња
добропољац

Narodno zdravlje

Novi poljski pronašlazak na polju medicine

Poljski listovi donose вijest o interesantnom pronašlazku na polju medicine. Pokušni institut u Poznjanu je naime objavio, da im je pošlo za rukom da konstruišu lampu, pomoću koje se mogu uživati blagodati gorskog vazduha i u stanovima. To je nova kvarc-živina električna lampa, koja izaziva potpuno osvještenje vazduha, njegovu dezinfekciju i ozonaciju. Uticaj te lampe se sastoji u stvaranju aktivnih, potpuno nevidljivih zraka, koje uništavaju dijelove pokvarenog vazduha i ujedno stvaraju karakteristične rezerve ozona. Taj pronašlazak će biti vrlo važan dio uređaja svake bolnice, lejkarske čekaonice itd., jer ne samo da će da zamijeni drugi način vjetrenja zatvorenih prostorija, nego će da stvara i gorski vazduh uništavajući sve mikrobe. Poljski institut je smješta pri- stupio eksploraciji toga pronašlazka.

Gnjevom i uzrujavanjem se u čovječjem tijelu stvaraju otrovi.

Ljekarski časopisi tvrde, da ljekarska nauka sve više stiče uvjerenje, da je većina bolesti, izazvanih prema do- sadašnjem mišljenju mikrobijsima, posljedica pacijentovog duševnog stanja ili je bar u tjesnoj vezi s tim stanjem. Kao što je poznato, čovječje tijelo uslijed straha, jedu ili kakvog drugog duševnog uzbudjenja proizvodi otrove, opasne za ljudski organizam. U posljednjem broju engleskog časopisa priznati ljekar i istraživač Newsholme referiše o tome, da i neslaganje pojedinaca sa okolinom povlači za sobom ozbiljno trovanje organizma. Nauka zasada još nije riješila, kako jako duševno stanje zadire u fizičko stanje, ali može se prepričati, da se ljekarne koncentriše samo na tjelesno stanje pacijenta, nego da posveti veliku pažnju i njegovom duševnom stanju.

(Ceps.)

Čuvanje grožđa preko zime

Iz godine u godinu se sve više propagira potrošnja grožđa u svježem stanju, jedno zbog toga da bi se umanjila proizvodnja vina, a drugo zato što je svježe grožđe jako hranljivo i sa higijenske таčke vrlo dobro za svakog. Ako se grozd ostavi na čokotu i postije berbe neće tu moći ostati dugo jer će ga jesenje kiše, zimske hladnoće i razne štetočine uništiti, te će mora smjestiti u lokal da bi se kao svježe što duže sačuvalo. Da se grožđe preko zime što bolje sačuva treba obratiti pažnju na slijedeće:

1) Svaka se sorta ne može preko zime sačuvati. Zato uzimamo samo one sorte koje imaju jaku pokožicu, koje za vrijeme čuvanja ne trule, a pri tom da su same sorte za jelo prijatne. 2) Grožđe sjeći u jesen kada je sasvim zrelo. Uzimati samo one grozdove koji su zdravi, koji nisu mnogo zbijeni, a ako ima koje zrno trulo ili natrulo, otstraniti ga. 3) Grožđe smještiti u lokal koji mora biti suv, a topota u njemu ne smije silaziti ispod nule, niti se peti iznad 14° C. Za ovu svrhu nisu podesni tavani niti podrumi. 4) Grožđe mora biti tako složeno da svaki grozd bude za sebe, a prvenstveno da visi, kako bi bio izložen što više vazduhu.

Kao najprostije smještanje grožđa je na slamu, ali to nije dobro, jer zrna koja su do slame prije počinju da se kvare. Zato treba napraviti na- ročite stelaže i na njih poredati grožđe

tako da jedan drugi ne dodiruje i da svaki grozd bude pristupačan čovjeku u svaku dobu. Grožđe treba sjeći sa jednim parčetom loze da bi se lakše mogao objesiti i očuvati.

Ima puno vrsta stelaže i to od najprostijih koje svaki poljoprivrednik može napraviti pa do složenih. Grožđe smješteno na stelažama treba svakih 10 dana pregledati i svaki zrno koje je trulo ili počelo da truli treba makazama otjeci i nabaviti. S vremenama vrijeme treba lokal dezinfikovati paljenjem sumpora.

Pojedini praktikuju da grozd otisjeku sa dužim parčetom loze, čije krajeve namažu vrelim crvenim voskom da se tobobi, spriječi isparavanje i sušenje grozda. Ovo ne treba činiti, jer je beskorisno. Potapanje loze u sud sa vodom takođe ne treba praktikovati, jer može biti i štetno po kvalitet grožđa.

Sorte za čuvanje preko zime su: Arenak, Adakalka, Smederevka, Gjiljarka, Muskat hamburg, Šasla, Baj- rutskra crna.

M. H.

lest još većma širi i nanosi ogromne štete, što inače ne bi bio slučaj kada bi se predohranom i zaštitnim mjerama koje naprijed pomenušmo više pažnje obratilo.

Krvava uš

Jedna od najvećih neprijatelja jaba- buka jeste krvava uš. Ovako se zove zato što, kada se zgnječi ispušta crven sok kao krv. U voćarskim krajevima ova je uš svakom poznata. Sama uš je na zadnjem dijelu tijela obrasla bijelim pamučastim vlakancima, koja se kidaju i gomilaju na mjestima gdje ona živi, te joj služe kao zaštita od raznih vremenskih nepogoda, a u isto vrijeme je odaje vrlo lako, jer se nje- na gnijezda vide iz daljine.

Krvava uš siš Sok iz ljetorasta i mladih grana. Na mjestima gdje ona ubode grančicu stvaraju se guke, kora pukne, gornji dijelovi grančica ne mogu da se zdrvene te preko zime tako izmraznu, prolaz hrane na tom mjestu je otežan. Kod jače zaraze cijela voćka izgubi bujnost, što naravno, nepovoljno utiče na rodnost.

Uš je vrlo žilava i vremenske ne- pogode joj ne mogu naškoditi, te je ostalo da je čovjek uništava. Prije svega vodići računa da se voćke ne kupuju iz krajeva koji su sa ovom uši zaraženi. Zatim ne uzimati kalem- grančice sa zaraženih voćaka. A u svakom slučaju obratiti pažnju na njegu voćaka.

Ako se uš primjeti, ma i najmanje, treba odmah rano s proljeća zaražena mjesteta oprskati sa sljedećim rastvorima: karbokrimpom ili drugim karbo, lineumima sa 8 kg. na 100 litara vode. Ili duvanskim ekstraktom 10-12 posto. Prije početka prskanja voćke treba očistiti i zaražena gnijezda kakovom ostrom četkom istrljati. U jesen treba oko voćaka prekopati da bi se uništile one koje su se sklonile na osnovu stabla pod zemlju.

M. N.

Dubina sijanja sjemena

Sve vrste sjemena ne treba sijati u vijek na istu dubinu, veće neke plića a neke dublje. Dubina na koju će se sjeme posijati zavisi u glavnom od krupnoće, odnosno veličine sjemena. Krupno sjeme po pravilu treba sijati u vijek dublje od sitnog. Ali i jedna ista vrsta sjemena ne sije se u vijek na istu dubinu, što zavisi od osobina zemljista i vremena sijanja,

Na teškim i vlažnim zemljama treba sjemena sijati nešto plića, nego na lakin i suvim. Teške zemlje sadrže obično dosta vlage, a oskudjevaju u toploti i vazduhu, zbog čega duboko posijano sjeme teško ili nikako ne klijira. Naprotiv na suvim i lakin zemljama, koje su u vijek toplige od teških, treba sijati sjeme dublje, jer se vlaga potrebna za klijanje u ovim zemljama nalazi u dubljim slojevima.

I vrijeme sjete utiče na dubinu sijanja sjemena. Pri jesenjoj sjeti sje- me treba sijati nešto plića nego pri proljetnoj sjeti. U jesen topota iz dana u dan sve više opada, a vlažnost raste, pa ako se sjeme posije duboko, ono neće imati dovoljno topote za klijanje. U proljeće međutim imamo obrnut slučaj. Usljed naglog porasta toplota, koja čini te se iz površinskih slojeva vlaga ispari, sjeme posijano plitko neće imati dovoljno vlage za klijanje.

Vl. D.

Kokošija kolera

Zarazna bolest od koje oboljeva sva domaća živila. Javlja se obično ljeti i jeseni. Među kokošijim bolestima kolera je najopasnija bolest, jer se brzo širi i živila u masama crkava. Grlo koje oboli od kolere, rijetko ostane živo. Znaci bolesti su: militost, kunjanje, opuštena krila, proliv. Oboljelo grlo za dan a najdalje za tri dana ugine. Zaraza se širi infekcijom: izmetinom od bolesne živiline, krvlju, mesom crkunute živiline,

Liječenje je isključeno. Najbolje je ubiti obojelo grlo i duboko zakopati. Širenje se zaraze može spriječiti: izdavanjem zdravih od bolesnih grla, kalamlijenjem serumom protiv kolere pri čemu zaštita traje svega tri nedjelje, te se kalamlijenje mora ponavljati, dezinfekcijom živinarnika, održavanjem primjerne čistoće itd. Kod nas se na selu ne obraća gotovo nikakva pažnja kad kolera udari u živilinu. Uginula živila bacaju se na ulicu, u seoski potok, na utrinu, dubrište itd., te se bo-

Sokolsko gimnastičke knjige za učiteljstvo i sokolstvo. — Zakonom za narodne i osnovne škole uvršten je kao 14 nastavni predmet „Tjelesna vježbanja po sokolskom sistemu“. Učiteljstvu manjka jedan metodski udžbenik iz koga bi učiteljstvo vidjelo ne samo što, već i kako se ima obravati tjelesno vaspitanje po sokolskom sistemu. Da bi se taj manjak u našoj literaturi nadomjestio, izradio je poznati sokolski radnik oblasni školski nadzornik Dušan M. Bogunović:

1. Metodiku tjelesnog vježbanja po sokolskom sistemu. To je knjiga koja sadrži metodski obrađeno cijelo gradivo po nastavnom planu za djecu od 6-10 godina. Svaku metodska jedinica obrađena je onako, kako se ima djeci predavati. Knjiga će imati 300 strana i biće ilustrirana, a stoji Din. 50.

2. Zbirka sokolskih kompozicija I. deo. Knjiga sadržava pet dječjih vježba sa muzičkom pratnjom, a stampana je na velikom formatu. Veoma lijepo uvezana stoji Din. 100. Ima 64 strane.

3. Sokolstvo i škola. Knjiga potrebna učiteljstvu za upoznavanje cjelokupnog sokolskog pitanja u svim detaljima sokolskog rada. Od ideologije pa do administracije Sokolstva. Stoji Din. 10, strana 80.

Za sve ove knjige može se predbilježiti, bez slanja novca unapred. Predbilježba obavezuje svakoga da će knjigu preuzeti kad budu gotove. Ako se uzme svaka knjiga posebno stoje skupa Din. 150. — Predbilježbe se primaju do kraja oktobra, a salju se na adresu: Dušan M. Bogunović, Zagreb - Bogićeva 7 ili na adresu Načelnštva Sokolske župe Šibenik-Zadar.

Književni omladinski mjesecnik „Kranjčević“, izlaziće u Šibeniku svakoga mjeseca od 1. novembra o. g.

List će zapadati u pretplatni 5 Din., — u prodaji 6. Pretplata i rukopisi: Uprava i uredništvo lista „Kranjčević“ Šibenik, Dolac broj 8.

NOVA STAMPARIJA — ŠIBENIK

Zastupnik: MIKOLO ČIKATO.

Šaljite pretplatu!